

Marktpompen

Wie de beide hardstenen pompen op de Markt ziet staan, kan zich niet voorstellen dat nog geen vijftig jaar geleden heel wat mensen op deze pompen aangewezen waren voor hun drink- en waswater. In 1941 werd Wouw als een van de laatste gemeenten in Brabant aangesloten op het waterleidingnet.

In veel gemeenten was de komst van het waterleidingnet reden om de pompen, die in elk dorp en in elke stad aanwezig waren, af te breken. In Wouw werd (gelukkig) zo'n besluit nooit genomen.

De stenen pompen zijn in 1768 op de Markt gezet. Voor die tijd was er een houten pomp en waren er putten geslagen. Of de put die in 1986 bij de reconstructie van de Markt gevonden werd een van die oude putten is, moet nog blijken als nader onderzoek door de provinciaal archeoloog naar die put wordt gedaan. Duidelijk werd wel dat het water voor de pomp aan de zijde van de bibliotheek vroeger uit deze put werd gehaald, want een buis liep vanuit deze put in de richting van de pomp.

De oudste vermelding van de putten is te vinden in de rekeningen en notulenboeken van het gemeentebestuur. Zo was er in 1604 sprake van het plaatsen van een nieuwe wip bij de 'borneput' op het marktplaats. Die wip was nodig om de emmers beneden in de put te vullen en daarna omhoog te halen.

Op de plaats waar nu de 'bibliotheekpomp' staat, stond vroeger een houten pomp. Midden op de Markt, waar de andere pomp geplaatst is, was een put. We weten dat omdat op 14 maart 1767 het dorpsbestuur het besluit nam om twee hardstenen pompen te plaatsen. Burgemeester de Groot kreeg opdracht om de pompen te bestellen en te laten plaatsen. Op 29 oktober 1768 zijn de pompen gereed, want op die dag wordt besloten aan Francis Somers uit Antwerpen het ver-

schuldigde bedrag te betalen 'voor het maken, levere en setten van de twee steene pompe op 't dorpspleijn'. Het besluit werd niet unaniem genomen, want de gemeentemannen Nicolaas Vos (Oostelaar), Engel Coppens (Westelaar), Cornelis Uijtewilligen (Westelaar), Jan Hoppenbrouwers (Heerle) en Jan Uijtewilligen (Spellestraat) lieten aantekenen dat ze niet wensten in te stemmen met de betaling. Opvallend is wel dat ze zelf niet uit het gehucht kwamen, maar in de omliggende gehuchten woonden!

De pompen hebben waarschijnlijk goed voldaan, want er is weinig terug te vinden in de archieven. Wel blijkt dat in droge perioden het watergebruik aan banden werd gelegd. Zo werd op 15 juli 1794 bepaald dat de pompen slechts twee uur per dag in gebruik zouden zijn en dan nog alleen voor 'mondbehoefte'. De rest van de dag gingen de pompen letterlijk aan de ketting. Verder is er in de gemeenterekening op gezette tijden sprake van reparaties aan de pompen.

ONGESCHIKT.

Veel inwoners van het dorp Wouw begonnen het langzaamaan beu te worden om water te gaan halen bij de pompen op de Markt, vandaar dat veel mensen zelf een welput lieten slaan. Controle op de kwaliteit van dat water was er echter niet. Toen in de Eerste Wereldoorlog veel militairen in Wouw gelegerd werden, werd ook het drinkwater onderzocht. Toen bleek dat alleen het water uit de beide Marktpompen de toets der kritiek kon doorstaan. Zelfs het water uit de pomp van de bierbrouwerij 'De Ster' was ongeschikt als drinkwater. Wouw was in die tijd ook niet zo erg vooruitstrevend, want toen het Roosendaalse waterleidingsbedrijf in 1912 Wouw op het leidingnet aan wilde sluiten, besloot de raad daar niet op in te gaan (de raad vond dat zoiets niet levensvatbaar was!) en toen in de periode van 1916 tot 1918 de waterleidingmaatschappij Noord-West-Brabant werd opgericht, liet Wouw ook hier verstek gaan. Pas in 1940 werd in de raad een besluit genomen om op het waterleidingnet aan te sluiten en vóór Kerstmis 1941 was het ook daadwerkelijk zover.

RESTAURATIES.

In 1920 waren de beide pompen aan restauratie toe. Uit een onderzoek bleek dat de stenen gebarsten waren, de jeugd had vernielingen aangebracht en de soldaten tijdens de mobilisatie waren er ook niet al te zachtzinnig mee om gegaan. Toch duurde het nog tot 1933 voor met het karwei begonnen werd. Op advies van architect Jos Cuypers moesten de pompen helemaal worden afgebroken waarna slechte delen vernieuwd moesten worden. Dat kostte echter zoveel geld dat op advies van Monumentenzorg werd besloten om alleen de schade te herstellen en daartoe besloot ook de raad. De werkzaamheden werden uitgevoerd door de firma A.Paardekoper uit Den Haag. Die mocht echter het mechanisme niet herstellen, zodat de pompen wel werden opgeknapt, maar geen water gaven. Pas in 1939 werd de zuidelijke pomp (bij de bibliotheek) weer bedrijfsklaar gemaakt en kwam er weer water uit. Veel gebruik is er van de pompen als watervoorziening niet meer gemaakt, want met het gereedkomen van het waterleidingnet, ging niemand van de bewoners meer naar de Markt om er zijn emmertjes water te pompen. Het verval trad van toenaf ook steeds meer in. De pompen doorstonden de oorlog, beschietingen en de bombardementen uitstekend, maar voor de bewoners waren ze vanaf dat moment alleen nog maar een versiering van de Markt en voor de toerist een bezienswaardigheid. Met de dag werd de toestand ernstiger en de pompen vertoonden weer scheuren en gingen een gevaar vormen voor de argeloze voorbijganger. Vandaar dat het woord restauratie weer viel.

In 1979 werd voor het eerst informeel gesproken over restauratie van de pompen met de dienst Monumentenzorg. Werd in de jaren dertig gepraat over ruim 2500 gulden om de pompen af te breken en opnieuw op te bouwen, nu was er sprake van twee tot drie ton!

In 1984 kon, na veel touwtrekkerij, de aanbesteding van de pompen plaatsvinden en de firma Glaudemans uit 's-Hertogenbosch zou de werkzaamheden uitvoeren. Ondanks het feit dat de werken 181.540 gulden zouden bedragen, behoefde Wouw 'slechts' 40.000 gulden bij te dragen. De rest kwam in de vorm van subsidies.

VERSIERING.

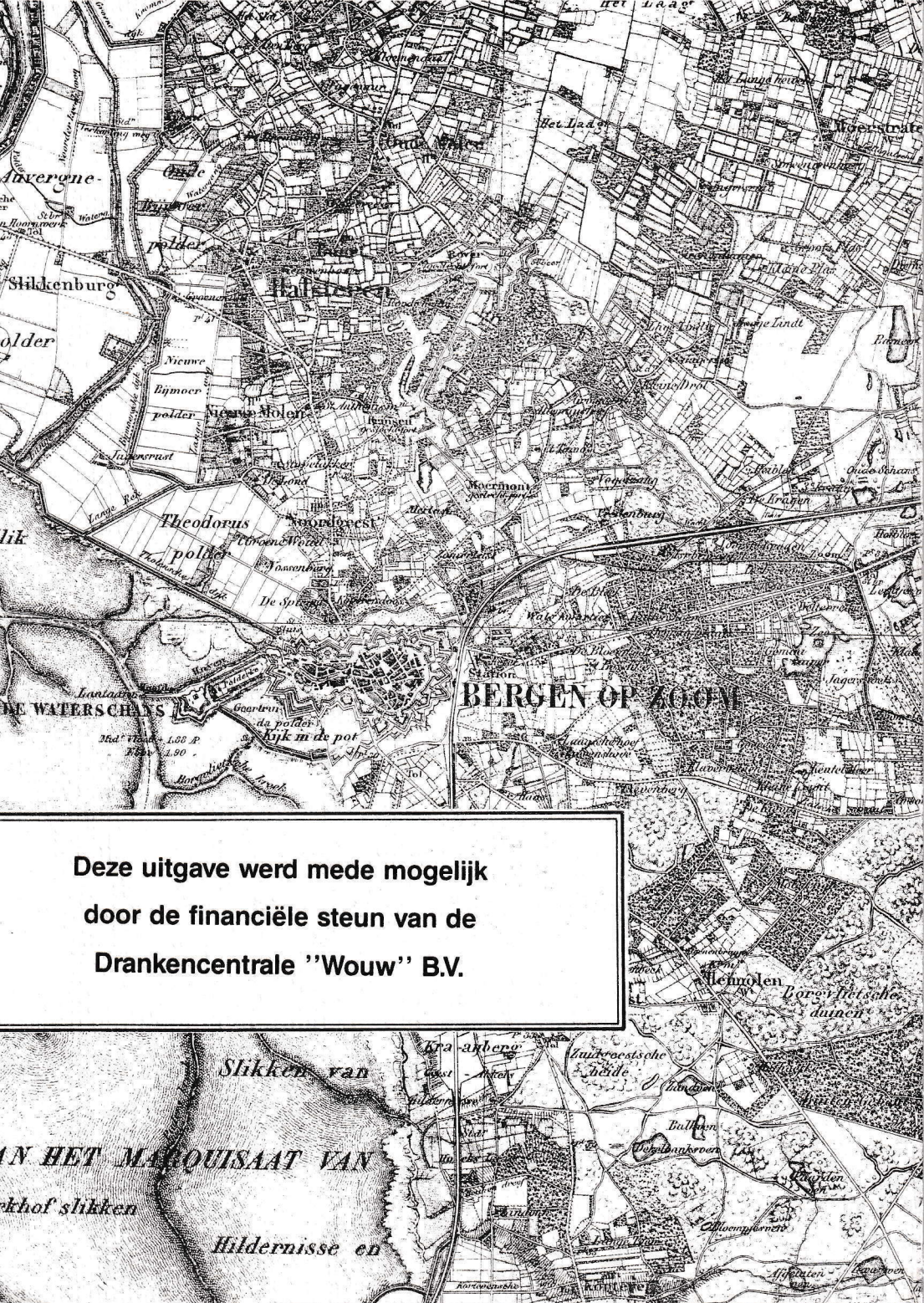
Op het eerste gezicht lijken de beide pompen het zelfde te zijn, maar wie ze aan een nadere beschouwing onderwerpt ziet dat ze duidelijk van elkaar afwijken. Wel zijn ze beide in de Lodewijk XV-stijl opgetrokken en versierd met druipsteenmotief. (Lodewijk XV was van 1715 tot 1774 koning van Frankrijk). De pomp aan de zijde van het gemeentehuis is bekroond met een vaas in de Lodewijk XV-stijl. De pomp aan de kant van de kerk heeft een ornament met wapenschilden. Het zijn de wapens van Carl Philip Theodoor van Palz-Sulzbach, markies van Bergen op Zoom van 1729 tot 1795. In de wapenschilden komen de bezittingen van Carl Philip tot uiting. Op het linkerschild vinden we Beieren, Gulik, Kleef en Berg eb in het hartschild Paltz. Het rechterschild is van Meurs, Bergen op Zoom, Veldentz, Mark en Ravensberg. Boven de twee ovale schilden de keurvorstelijke hoed en er-tussen een schild met de 'D' (van Dux=Hertog). Het geheel is omringd door de keten van de St.Hubertusorde, de huis-orde van de hertogen en latere koningen van Beieren. Wie meer over de pompen wil weten kan het best de al bestaande literatuur hierop naslaan.

Wouw, 18 augustus 1990.

René Hermans.

AANTEKENINGEN:

Bij het samenstellen van dit artikel werd gebruik gemaakt van 'De marktpompen van Wouw' door R.Jacobs en J.Schijven. Uitg.Gemeentebestuur 1985 en Programmaboekje 'Wouw wou wa' Uitg.De Vierschaer 1985.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door de financiële steun van de
Drankencentrale "Wouw" B.V.